

* *Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK
Katedra Marketingu, Handlu i Logistyki*

** *Wydział Oceanologii i Geografii Uniwersytetu Gdańskiego
Instytut Geografii*

*Mirosław Chaberek**
*Grażyna Karwacka***

LOGISTYKA JAKO PRAKTYCZNE URZECZYWIŚNIENIE PRAKSEOLOGICZNYCH ZASAD DOBREJ ROBOTY

Zarys treści. Logistyka jest młodą, ciągle nieugruntowaną dziedziną wiedzy praktycznej, której podstawy teoretyczne i metodologiczne są dyskutowane. Artykuł jest głosem w toczącej się dyskusji nad teoretycznymi podstawami logistyki. Celem artykułu jest przedstawienie prakseologicznych prądródeł logistyki, wskazanie na tożsamość prakseologicznych zasad dobrej roboty z celami do osiągnięcia i do dotrzymania, przypisywanymi logistyce. Rozważania poprzedza metodologia identyfikacji procesów logistycznych i funkcji obsługowych logistyki w procesach gospodarczych i pozagospodarczych.

Słowa kluczowe: logistyka, prakseologia, relacje między logistyką a prakseologią, ekonomią i naukami o zarządzaniu.

1. WSTĘP

Dla wielu ośrodków naukowych i osób zajmujących się naukowo logistyką fundamentalnym zagadnieniem jest ustalenie jej teoretycznych podstaw. Jak pokazuje praktyka, dość zdecydowana nawet krytyka literatury logistycznej nie wywołuje należnego odzewu. Lista „grzechów”, jakie daje się zaobserwować w odniesieniu do naukowych ujęć proveniencji, etymologii, założeń aksjologicznych, ontologicznych, języka i przedmiotu zainteresowania logistyki, jest ogromna. „Problemy z logistyką” stosunkowo syntetycznie sformułował Ciesielski (2004):

- 1) lekceważenie potrzeby ustalania podstaw teoretycznych logistyki, które mogłyby posłużyć pracom analitycznym w zakresie rozwiązywania problemów decyzyjnych z obszaru działań logistycznych,
- 2) „szowinizm logistyczny” polegający na nadawaniu logistyce nadrzędnej roli w zarządzaniu firmami i korporacjami, włączaniu powszechnych koncepcji metodologicznych do wiedzy logistycznej, przypisywanie logistyce celów na miarę firmy, sieci przedsiębiorstw,
- 3) odnoszenia pojęcia strategii logistycznych do działań operacyjnych i odwrotnie,
- 4) tendencja do wyodrębniania logistyki jako autonomicznej dziedziny wiedzy,
- 5) oddzielanie wiedzy logistycznej od współczesnych koncepcji zarządzania.

Moda, jaka nastała na logistykę w praktyce oraz wprowadzenie logistyki do minimów programowych na kierunku zarządzanie, spotęgowało skalę problemu i doprowadziło do całkowitego pomieszczenia pojęć w odniesieniu do istoty i miejsca logistyki w dziedzinie nauk. Poglądom traktującym logistykę jako naukę, lub co najmniej jako dyscyplinę naukową, nie towarzyszą zbyt mocne podstawy teoretyczne logistyki. Niewątpliwie należy ją zaliczyć, podobnie jak marketing czy rachunkowość, do dziedzin wiedzy praktycznej, która czerpie z praw i reguł właściwych wielu teoriom i naukom.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie prakseologicznych prążyć logistyki, wskazanie na zaskakującą tożsamość prakseologicznych zasad dobrej roboty z celami do osiągnięcia i do dotrzymania, przypisywanymi procesom logistycznym. Autorzy mają nadzieję, że zabierając głos w toczącej się dyskusji na temat teoretycznych podstaw logistyki, przyczynią się do rzeczywistego ich wzbogacenia.

2. WSPARCIE LOGISTYCZNE

Z punktu widzenia założonego tutaj celu rozważań kluczowym zagadnieniem jest identyfikacja samego procesu logistycznego. Z reguły uważa się, że proces logistyczny to pewien zbiór działań mających na celu pakowanie, przemieszczanie, magazynowanie właściwych rzeczy na właściwe miejsce, we właściwej ilości, właściwej jakości, we właściwym czasie, po właściwych kosztach. Z metodologicznego punktu widzenia istotne problemy budzą określenia „z reguły” (Beier, Rutkowski, 1995) (czyli nie zawsze, a więc w jakich sytuacjach?), „właściwe” (rzeczy), „rozsądne” (np. po rozsądnych kosztach) (Beier, Rutkowski, 1995) lub „odpowiednie” (Beier, Rutkowski, 1995), „zsynchronizowane”

(techniki kontroli przepływu towarów) (za: Długosz 2000) itp. Często logistykę określa się jako sumę wszystkich działań, dzięki którym następuje planowanie, sterowanie, realizacja lub kontrola przestrzenno-czasowej transformacji towarów i związanych z tym zmian w ilości i asortymencie, właściwości manipulacyjnych oraz stopnia logistycznego zdeterminowania towarów (Pfohl, 2001). A przecież pojęcie sterowania zawiera w sobie kształtowanie, czyli planowanie, programowanie, jak i kontrolę. Rodzi się też pytanie, co znaczą określenia: „właściwości manipulacyjne”, „logistyczne zdeterminowanie towarów”, dlaczego logistyka zajmuje się tylko „towarami”? Czy zawsze wymienione powyżej działania, w tej lub bardziej rozbudowanych konfiguracjach, sięgających czasami kilkunastu czy kilkudziesięciu pozycji, można traktować jako działania logistyczne? Ze względu na pewny aspekt zagadnienia, o czym za chwilę, należy zauważyć, że każdy proces logistyczny jest realizowany w ścisłym związku z innym procesem, którego celem jest wytworzenie określonego dobra, usługi, zaspokajających bezpośrednio określone potrzeby. Do wytworzenia zatem każdego dobra, czy to materialnego, czy też niematerialnego, niezbędne są określone zasoby, które muszą być dostępne w odpowiedniej ilości, w odpowiednim czasie i miejscu. Właśnie takie procesy, które zapewniają wszystkie konieczne zasoby do realizacji zadania podstawowego, można nazwać procesami logistycznymi (Chaberek, 2002). Z powyższego ustalenia wynika, że proces logistyczny jest procesem obsługowym, pomocniczym w stosunku do procesu podstawowego, zaspokajającego określoną potrzebę – wytwarzającego określone dobro. Jakość, terminowość realizacji takich wspomagających procesów logistycznych przesądza o jakości, terminowości, kosztach procesu podstawowego, wytwórczego, realizowanego zarówno w systemie biznesowych działań gospodarczych, jak i w ramach dowolnej aktywności człowieka, w wojsku, mieście, regionie. Stąd też podkreśla się koordynującą i integracyjną funkcję logistyki, ponieważ jakość procesów logistycznych, ich koszt, w sposób bezpośredni decydują o jakości, koszcie czy też czasie realizacji dobra (zadania) podstawowego.

Proszę zwrócić uwagę na to, że procesy określane powszechnie jako logistyczne nie zawsze są i mogą być rozpatrywane jako procesy wspierające, usługowe. Dla podmiotu świadczącego usługi logistyczne (przedsiębiorstwo logistyczne, transportowe, spedycyjne itp.) proces składający się m.in. z transportu, magazynowania, przepakowywania itd. jest procesem głównym, podstawowym. Dzięki niemu powstaje określone dobro, jest zrealizowana usługa, którą nabywa inny podmiot na rynku jako część składową jego wsparcia logistycznego. Podmiot realizujący usługę logistyczną (w większym lub mniejszym pakiecie działań), realizuje *de facto* proces podstawowy, czyli wytwarza określone dobro finalne – określoną usługę logistyczną. Tak jak każde dobro rynkowe, tak i usługa logistyczna musi być dostosowana do popytu, musi cechować się użytecznością

akceptowaną przez nabywców. Sektor usług logistycznych może też kreować swój produkt logistyczny i przekonywać, poprzez działania promocyjne i marketingowe, swoich odbiorców o zaletach danego produktu. Żeby taką usługę logistyczną wytworzyć, konieczne są również zasoby (w odpowiedniej ilości, czasie, miejscu). Realizacja więc usługi logistycznej wymaga również wsparcia logistycznego – obsługowego procesu logistycznego – warunkującego wykonanie procesu podstawowego, czyli usługi logistycznej.

Przedstawione rozważanie jednoznacznie dowodzi, że każda aktywność (biznesowa i pozabiznesowa) wymaga wsparcia logistycznego. Jakość, koszty, w ogóle sprawność realizacji tych procesów przesądza o jakości, koszcie, czasie, czyli o sprawności realizacji zadania podstawowego. Należy tutaj uwzględnić jeszcze jeden czynnik – integracji, koordynacji niezbędny nie tylko w odniesieniu do samego procesu podstawowego lub logistycznego, ale przede wszystkim integracji pomiędzy procesem logistycznym i procesem podstawowym i *vice versa*.

Działalność logistyczna jest więc działalnością świadomą i celową. Polega zatem na realizacji określonych celów (wyposażyć działalność podstawową w konieczne zasoby we właściwym czasie i miejscu) za pomocą określonych środków technicznych (urządzeń do transportu i przeładunku, składowania, pakowania itd.), infrastrukturalnych (sieci transportowych, centrów logistycznych, kanałów logistycznych), organizacyjnych (gospodarstwo domowe, podmiot gospodarczy, organizacja społeczna, państwowa itp.) i prawnych (prawo gospodarcze, prawo cywilne, prawo administracyjne, finansowe itd., regulujące zasady funkcjonowania społeczno-gospodarczego) przy użyciu odpowiednich technik i metod, przez ludzi realizujących procesy logistyczne. Ogół tych środków i procesów logistycznych umożliwiających realizację zadań logistycznych można określić systemem wsparcia logistycznego (Chaberek, 2002). Dany system wsparcia logistycznego pozwala wykorzystać określone techniki i metody systematycznego postępowania, zmierzające do osiągnięcia celu – zapewnienia właściwych zasobów danym procesom podstawowym w sposób skoordynowany (zintegrowany).

3. ISTOTA I GŁÓWNE ATRYBUTY SPRAWNEGO WSPARCIA LOGISTYCZNEGO

Z przeprowadzonych dotychczas ustaleń wynika, że logistyka jest zawsze działalnością świadomą i celową. Cele logistyczne są wybierane świadomie, a przyjęty sposób realizacji wsparcia logistycznego (techniki i metody) powinien zapewnić jego skuteczność, co oznacza, że właściwe zasoby powinny znaleźć się we właściwym miejscu, o właściwym czasie, we właściwej ilości i być

właściwej jakości. Przymiotnik „właściwy” podkreśla ten aspekt, że dane działanie logistyczne odnosi się do konkretnego procesu podstawowego. Im bardziej wsparcie logistyczne jest „dopasowane” do danego procesu podstawowego, tym bardziej jest ono sprawne, czyli poprawne, posiadające mniej negatywnych cech dla danego procesu podstawowego. O tym, jakie cechy decydują o sprawności działania, mówi prakseologia. Sprawność to suma szeregu ocen szczegółowych, takich jak: skuteczność i ekonomiczność, wydajność i oszczędność, korzystność, racjonalność, które coś ze sobą porównują, ale zawsze są zrelatywizowane do celu (w tym wypadku do celów wsparcia logistycznego, konkretnego procesu podstawowego) (Pszczółowski, 1982). Stwierdzenie, czy jakieś działanie logistyczne było skuteczne, czy nie, jest możliwe tylko wtedy, kiedy jest wyraźnie sformułowany cel działania logistycznego (Pszczółowski, 1982). Skuteczne jest zatem takie działanie, które prowadzi do realizacji zamierzonego celu. O skuteczności wsparcia logistycznego, najogólniej ujmując, przesądza to, że odpowiednie zasoby dla określonego procesu podstawowego zostaną zapewnione we właściwej ilości, we właściwym czasie i we właściwym miejscu. Jeżeli w działaniu logistycznym takich celów nie osiągnięto, to znaczy, że było ono nieskuteczne. Nieskuteczne, w sensie prakseologicznym jest takie działanie, które „... ani nie osiąga celu, ani jego osiągnięcia nie umożliwia, ani nie ułatwia; innymi słowy – do celu nie przybliża” (Kotarbiński, 2000). Z tego wynika, że miarą skuteczności jest stopień zbliżenia się do celu (osiągnięcia, umożliwienia lub ułatwienia osiągnięcia celu). Uważamy, że w odniesieniu do działań logistycznych nie można stosować takiej względnej, elastycznej skali oceny skuteczności. Jeżeli dane wsparcie logistyczne konkretnego procesu podstawowego nie prowadzi do zapewnienia niezbędnych zasobów w czasie, ilości i miejscu, w stopniu właściwym dla danego procesu podstawowego (w danych określonych warunkach), to takie działanie z samej definicji logistyki nie jest działaniem logistycznym *sensu stricto*, ponieważ będzie miało zawsze ujemny, czyli niewłaściwy skutek na przebieg procesu podstawowego.

Inaczej natomiast może wyglądać ocena skuteczności samego procesu podstawowego (rozumianego zgodnie z przyjętą w p. 2 nomenklaturą pojęciową). Owszem, proces podstawowy zrealizowany przy niewłaściwej (niepełnej) obsłudze logistycznej może wytworzyć dobro, które ostatecznie umożliwi zaspokojenie określonej potrzeby. Skuteczność działania podstawowego może być stopniowana. Wynik określonego działania może być obojętny, niekiedy działaniu nieskutecznemu towarzyszą wyniki pozytywne. Wtedy takie działanie jest nazywane działaniem efektywnym, bo pojawiły się jakieś cele bardziej aktualne (Pszczółowski, 1982). Minimalnie skuteczne jest takie działanie, „...którego przewidywana skuteczność pozwala spodziewać się wyniku użytecznego przynajmniej na tyle cennego, iż sam przez się mógłby być celem głównym.

Skuteczność, poniżej której cenność spodziewanych skutków nie byłaby zdolna skłonić do podjęcia działania, możemy też nazwać skutecznością progową albo progową cennością celu. Ścisłej, należałoby tu mówić o programowej cenności przewidywanych, a pozytywnie ocenianych skutków działania” (Zieleniewski, 1981). Miarą więc skuteczności procesu podstawowego jest stopień zbliżenia się do celu (osiągnięcia, umożliwienia lub ułatwienia osiągnięcia celu). Nie można jednak tego odnieść do procesu logistycznego. Każde inne, niż w pełni skuteczne, działanie nie powinno być nazwane logistycznym, ponieważ nie spełnia ono kryteriów definicyjnych logistyki jako takiej.

Przy ocenie skuteczności działań (procesów) nie bierze się pod uwagę kosztu. Koszt wyraża wartość zużytych zasobów: miejsca, czasu, materiału, narzędzi i energii. Zasoby można „...zwytkować oszczędniej, tzn. dla pewnego celu użytkować mniej zasobów, niż by się zużyło, gdyby się postępowało inaczej albo też wydajniej (może lepiej powiedzieć: produkcyjniej), czyli tak, by przy danym wkładzie jak najwięcej osiągnąć nabytków” (Kotarbiński, 1975). Zasada ekonomiczności działania stwierdza, że ludzie dążą do ekonomizacji – do oszczędności lub do wydajności, tj. do zmniejszania kosztów lub zwiększania efektów. „Z dwóch działań oszczędniejsze jest to, które przy tej samej wartości rezultatów było tańsze, pochłonęło mniej kosztów. Z dwóch działań to jest wydajniejsze, które przy tych samych kosztach dało bardziej wartościowe wyniki. Ekonomiczność, tj. oszczędność lub wydajność jakiegoś działania daje się określić jedynie porównawczo” (Pszczółowski, 1982). Oskar Lange nie nazwał tej ogólnej zasady ekonomicznością, lecz zasadą gospodarności lub zasadą racjonalnego gospodarowania (wychodzi to zresztą na jedno, bo ekonomia po grecku znaczy gospodarka) (Por. Pszczółowski, 1982).

W odniesieniu do wsparcia logistycznego zastosowanie ma jedynie formuła oszczędności, bo, po pierwsze, dany proces podstawowy wymaga tylko określonej liczby i rodzaju zasobów, stąd racjonalne będzie działanie, które zapewni tę określoną liczbę zasobów przy jak najniższym koszcie. O zasadzie wydajności można jedynie mówić w przypadku usług logistycznych i to w odniesieniu do szeroko rozumianej infrastruktury logistycznej wykorzystywanej do realizacji usług logistycznych. W takim przypadku posiadany potencjał wytwórczy usług logistycznych powinien wykazać się jak największą wydajnością, wówczas spada jednostkowy koszt stały, całość działań staje się efektywniejsza.

Pomimo całkowitej i w pełni osiągniętej skuteczności działanie logistyczne może się okazać nieekonomiczne i niekorzystne. Dany cel logistyczny może być osiągnięty z różną korzyścią¹. Korzystność oblicza się, odejmując od

¹ Jan Zieleniewski, analizując rozmaite warianty ekonomizacji, zauważył, że w przypadku takiego samego wzrostu wyników i kosztów ekonomiczność nie zmienia się, nie ma ekonomizacji,

wyników użytecznych (efektów użytecznych) koszty, podczas gdy przy ekonomiczności efekty dzielimy przez koszty². Chodzi tu o postulat takiej zmiany sposobu działania logistycznego, aby każdy następny wariant należący do danej rodziny był bardziej ekonomiczny niż poprzedni. Ekonomizacja działań logistycznych polega na ich w różny sposób usprawnianiu, co prowadzi do wzrostu ich ekonomiczności (Zieleniewski, 1981).

Prócz skuteczności, korzystności i ekonomiczności sprawność w znaczeniu ogólnym obejmuje szereg innych cech zachowań praktycznych, takich jak: prostota, preparacja, czystość, udatność, dokładność i inne. Te cechy sprawności działania można, wydaje się, połączyć z postulatem logistycznym „właściwa jakość”. „Prostota” działania logistycznego (produktu logistycznego) można nazywać cechą struktury procesu logistycznego, polegającą na tym, że jest ona złożona z względnie małej liczby stosunków mających znaczenie dla osiągnięcia celu, dla którego zorganizowano dane działanie logistyczne, co zwykle łączy się z istnieniem względnie małej liczby rozróżnialnych składników procesu (Zieleniewski, 1981). Działanie jest tym „czystsze”, im mniej w nim fragmentów nieprzyczyniających się do osiągnięcia celu.

„Preparacja”, czyli przygotowanie działania, jest walorem dobrej roboty o tyle, że każde działanie wymaga przygotowania i nieprawidłowe przygotowanie musi zmniejszyć jego sprawność. W istocie rzeczy preparacja jest jednak raczej etapem sprawności działania, który stanowi nie tyle postać, ile warunek sprawności działania rozpatrywanego jako całość (Zieleniewski, 1981).

„Udatnością” nazwano w prakseologii to, że przy planowaniu i realizacji danego procesu logistycznego uwzględniono nie tylko sprawy istotne, ale i cele uboczne niesprzeczne z głównym.

„Dokładność” jest tą miarą „dobrej roboty”, która określa w praktyce dopuszczalną tolerancję odchylenia faktycznego procesu logistycznego od jego modelu, wzorca.

Z przedstawionych rozważań wynika, że istotnym czynnikiem tworzącym warstwę metodologiczną teorii logistyki jest bez wątpienia prakseologia.

ale chyba to jest lepiej, że są lepsze lub większe efekty. Wprowadził więc pojęcie korzystności. Ekonomiczność pozostaje niezmienną, lecz wzrasta korzystność. I odwrotnie, w przypadku takiego samego zmniejszania się wyników i kosztów ekonomiczność pozostaje bez zmiany, lecz maleje korzystność (Pszczółowski, 1982).

² „O ile daje się dzielić przez siebie (ustosunkować do siebie) różnoimienne wielkości, to odejmować można tylko wielkości jednoimienne. Wobec tego J. Zieleniewski wprowadził pojęcie cenności, która była swego rodzaju przelicznikiem – mnożnikiem albo dzielnikiem pozwalającym sprowadzić odjemną i odjemnik do jednoimienności. W konkretnym przypadku wycena efektów i kosztów w złotych to właśnie przypisanie im określonej cenności” (Pszczółowski, 1982).

4. PRAKSEOLOGIA A LOGISTYKA

W tym miejscu pragniemy nawiązać do prac i dyskusji na temat naukowych proweniencji logistyki i jej kontaminacji z innymi naukami, zrealizowanych przez prof. M. Ciesielskiego (obecnie Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu) i jego współpracowników z Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Wyniki pracy tego zespołu zostały opublikowane między innymi w książce *Podstawy wiedzy logistycznej* (Ciesielski, 2004). Zgadzając się z założeniami i główną przesłanką, że logistyka to dziedzina wiedzy praktycznej, wykorzystująca własny, sobie właściwy język, kategorie oraz definicje, specjalizuje się w badaniu procesów logistycznych, które uważa za obszar swojego zainteresowania (Ciesielski, 2004), chcemy w tym miejscu rozszerzyć to spojrzenie, biorąc pod uwagę istotne funkcje aksjologiczne, ontologiczne i epistemologiczne, wynikające dla logistyki z prakseologii.

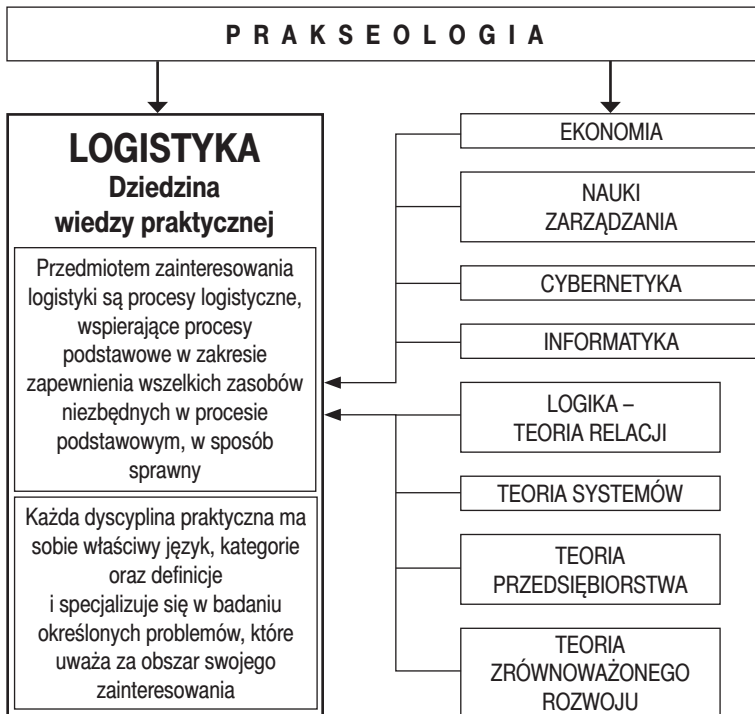
Prakseologia interesuje się wszelkimi formami zmniejszania zużycia zasobów do osiągnięcia danego celu. Jednym z głównych postulatów teorii dobrej roboty jest poszukiwanie warunków usprawnień wszelkich działalności, zmniejszających zużycie zasobów dla uzyskania danego celu. Na tym właśnie polega najogólniej rozumiana oszczędność, jak też wszelkie formy wzmaganie osiągnąć przy danym zużyciu zasobów, co jest właśnie istotą najogólniej pojmowanej wydajności (Kotarbiński, 1999). W ten sposób logistyka lokuje się pomiędzy prakseologią a ekonomią. O ile ekonomia zajmuje się zasadami współgospodarowania podmiotów dostarczających dobra zaspokajające określone potrzeby podstawowe (a do ich wytworzenia potrzebne są różnego rodzaju składniki – zasoby), to prakseologia jest nauką o racjonalnym kształtowaniu działań współgospodarujących podmiotów. Istotne problemy ekonomii są normatywne, pyta ona o to, jak wpływać na działanie współgospodarującego zespołu, aby gospodarował on racjonalnie, a to znaczy – jak najsprawniej (Kotarbiński, 2003), zarówno w sferze działania podstawowego, jak i działania wspierającego, tj. w tym przypadku działania logistycznego. Z jednej strony chodzi więc o racjonalne współgospodarowanie zespołów realizujących procesy logistyczne z zespołami realizującymi procesy podstawowe, podczas gdy same zasady racjonalnych zachowań dotyczą tak procesów podstawowych, jak i logistycznych.

Wspomniano wcześniej, że jedną z najistotniejszych funkcji logistyki jest integracja. Z prakseologicznego punktu widzenia integracja obejmuje wszelkiego rodzaju scalanie czynności składowych w jak najsprawniejsze ich zespoły. „Z rozpięzchłych elementów zbudować całość, włączyć wszystkie potrzebne, odsunąć od udziału wszystko, co zbędne, w zbiorze elementów zaprowadzić określony porządek czasowy i przestrzenny, należycie zróżnicować funkcje

elementów, ustanowić między nimi system zależności” (Kotarbiński, 1999). Zwyczaj uważa się, że drogą do funkcji integracyjnych w logistyce jest koordynacja (Kisperska-Moroń, 1999) „[...] wszelka celowa synteza działań wymaga ich koordynacji, to znaczy uzgodnienia. Działania są skoordynowane – to tyle, co: tak są ułożone, że sobie wzajem nie przeszkadzają” (Kotarbiński, 1999). Logistyka czerpie też w pełni z dalszych postulatów prakseologicznych związanych bezpośrednio z działaniami integracyjnymi, jak: koncentracja (czyli skierowanie wszystkich działań logistycznych do wspólnego celu) i preparacja. „Preparacja jest wtedy, kiedy spośród czynności skoordynowanych wcześniejsza sprawa, iż czynność późniejsza staje się wykonalna lub łatwiej wykonalna lub lepiej wykonalna” (Kotarbiński, 1999). Nie można zrealizować zadania logistycznego bez wcześniejszego ustalenia popytu pierwotnego, wtórnego, wyboru dostawcy itd. Współcześnie trudno jest mówić o logistyce i rozpatrywać problemy logistyczne w oderwaniu od ich układów wielopodmiotowych, relacji pomiędzy łańcuchami dostaw, nazywanymi też sieciami logistycznymi. Integrację logistyczną w zastosowaniu do zespołów wielopodmiotowych można wyprowadzić również z prakseologicznych zasad tworzenia i funkcjonowania organizacji. „Organizować [...] to znaczy to samo, co stwarzać lub zacieśniać kooperację pozytywną. Przez kooperację pozytywną rozumiemy koordynację i koncentrację czynów podmiotów działających, dwóch, kilku, gromady... przeciwstawiamy ją kooperacji negatywnej, czyli walce najszerszej pojętej, rozumianej jako zespół działań podmiotów dążących do celów niezgodnych” (Kotarbiński, 1999).

Biorąc pod uwagę zaprezentowane powyżej fakty i ich interpretacje w kontekście prakseologicznych zasad oraz korzystając z dorobku prof. M. Ciesielskiego i jego zespołu, zagadnienie kontaminacji logistyki z innymi dziedzinami wiedzy i teoriami, można przedstawić tak jak na rysunku 1 (s. 16).

Logistyka w sposób inherentny łączy się z wieloma naukami i teoriami, zarówno w warstwie teoretycznej, jak i praktycznej. Logistyka odznacza się wieloma cechami konsekwentnymi – właściwymi dla innych nauk i teorii. Założenia, treści i metody poszczególnych koncepcji przenikają się wzajemnie, tworząc trudny do rozwikłania splot, charakteryzujący się określoną interferencją (Ciesielski, 2004). Od strony teoretycznej logistyka dużą inherentność wykazuje w stronę prakseologii i ekonomii. Natomiast od strony praktycznej logistyka bardziej wyraźne związki wykazuje z zarządzaniem. W ostatnim dziesięcioleciu ubiegłego wieku nastąpiła prawdziwa eksplozja i upowszechnienie się różnych metod i technik zarządczych, które jedni zaczęli utożsamiać z nowoczesnymi technikami zarządzania logistyką, a inni z nowoczesnymi technikami, metodami, koncepcjami zarządzania. Jako reprezentatywne pod tym względem można tutaj wymienić następujące koncepcje i metody: Lean management, benchmarking, outsourcing, ECR (efficient consumer response), TBC (time – based competition),

Rysunek 1. Kontaminacja logistyki z innymi dziedzinami i teoriami wiedzy
Źródło: opracowanie własne, z wykorzystaniem Ciesielski (2004).

MRP, TQM, JiT, Kanban, BPR (business process reengineering), AM (agile manufacturing) i wiele jeszcze innych. Ich związek z logistyką to przede wszystkim fakt, że stanowią swego rodzaju koncepcje i narzędzia oszczędnego gospodarowania zasobami, inaczej racjonalnego w sensie prakseologicznym.

W podsumowaniu, nawiązując do istotnych stwierdzeń Ciesielskiego (2004), należy powiedzieć, że logistyka odnosi się na wielu poziomach i w wielu płaszczyznach do różnych dziedzin wiedzy i teorii. Fundamentem tych odniesień jest prakseologia – całość stanowiąca wiedzę praktyczną. Może i powinna być ona pogłębiana, wzmocniana i rozszerzana wraz z rozwojem i ugruntowywaniem się innych nauk i teorii. „Należy starać się, by logistyka wykorzystywała całość dorobku naukowego, który jest jej naturalnym otoczeniem, a także poszukiwać inspiracji dalej – w innych naukach”. Jest to zasadniczy warunek rozwoju samej logistyki.

LITERATURA

- Beier F. J., Rutkowski K. (1995), *Logistyka*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa.
- Chaberek M. (2002), *Makro- i mikroekonomiczne aspekty wsparcia logistycznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Ciesielski M. (2004) (red.), *Podstawy wiedzy logistycznej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Długosz J. (2000), *Relacyjno-jakościowa koncepcja logistyki w zarządzaniu*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Kisperska-Moroń D. (1999), *Wpływ tendencji integracyjnych na rozwój zarządzania logistycznego*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Kotarbiński T. (1975), *Hasło dobrej roboty*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Kotarbiński T. (1999), *Prakseologia część I*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków.
- Kotarbiński T. (2000), *Traktat o dobrej robocie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków.
- Kotarbiński T. (2003), *Prakseologia część II*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków.
- Pfohl H. Ch. (2001), *Systemy logistyczne. Podstawy organizacji i zarządzania*, Instytut Logistyki i Magazynowania, Poznań.
- Pszczołowski T. (1982), *Dylematy sprawnego działania*, Wiedza Powszechna, Warszawa.
- Zieleniewski J. (1981), *Organizacja i zarządzanie*, PWN, Warszawa.

LOGISTICS AS A PRACTICAL REALISATION OF “GOOD WORK” PRAKSEOLOGICS PRINCIPLES

A b s t r a c t. Logistics is a young and still unstabilised field of practical knowledge, which theoretical and methodological foundations are still discussed by academic society. The following article is going to be a voice in the discussion about the theoretical foundations of logistics. The aim of the article is to present a prakseologics source of logistics, and to identify the analogy of “Good Work” prakseologics principles with aims to achievement and to keeping, attributed the logistics. The consideration is preceded by the identification methodology of the logistic processes and logistics maintain functions in economic and non economic processes.

Key words: logistics, prakseologics, relations among logistics, prakseologics, economics and management science.

